

Fire forslag for forskningssamarbeid med Russland

Tore Nasset, UiT Norges Arktiske Universitet

Norske myndigheter har bestemt at vi skal fryse samarbeid på institusjonsnivå. Samtidig har myndighetene gjort det klart at Norge ikke deltar i noen akademisk boikott. Hvordan navigerer vi i denne gråsonen?

En forferdelig krig raser i Ukraina. De av oss som har pågående forskningssamarbeid med Russland eller Ukraina, har mer enn nok med å ta oss av russiske og ukrainske forskere og studenter som befinner seg i Norge.

Snart må vi ta imot studenter og forskere på flukt. Men midt oppe i den vanskelige situasjonen må vi begynne å tenke prinsipielt om fremtiden: Hvordan skal vi forholde oss til forskningssamarbeid med vårt største naboland?

Norske myndigheter har bestemt at vi skal fryse samarbeid på institusjonsnivå. Samtidig har myndighetene gjort det klart at Norge ikke deltar i noen akademisk boikott. Vi oppfordres til å fortsette med forsker-til-forsker-samarbeid med kolleger i Russland. Det åpnes for at de enkelte institusjonene kan videreføre visse avtaler etter nærmere vurderinger.

Dermed oppstår det en gråsoner mellom institusjonelt samarbeid og forsker-til-forsker-samarbeid. Hvordan skal vi navigere i denne gråsonen? Nedenfor foreslår jeg noen prinsipper. Jeg ønsker ikke noe rigid regelverk. Prinsippene er ment som et bidrag til en samtale om dilemmaene vi står overfor.

«Hodet kaldt-prinsippet» innebærer at vi ikke skal ta strategiske beslutninger i en opphetet situasjon, for da er sjansen stor for å trekke forhastede slutninger. Vi må ikke miste hodet, for det får vi bruk for senere. Det kan være klokt å legge samarbeidsavtaler på is, men ikke terminere dem.

«Bottom up-prinsippet» går ut på at alt samarbeid må forankres på så lavt nivå som mulig i organisasjonen. Vi må samarbeide med forskere vi kjenner, og som vi vet vi kan stole på. Vi må styre unna rektorer og dekaner, men kanskje involvere instituttledere. Mye kan vi klare gjennom direkte kontakt med kollegene i Russland.

«Spleiselagsprinsippet» er at vi må betale for all aktivitet i Norge, mens russerne må betale for aktivitet i Russland. Å sende penger til institusjoner i Russland er ikke aktuelt.

«Firefelts-prinsippet» eller «fare-og-nytte-prinsippet» deler fagfelt inn i fire områder ved hjelp av to spørsmål. Først spør vi om fagfeltet innebærer noen form for fare. Hvis det er farlig å samarbeide, lar vi det være. Fagfelt som militær teknologi og cybersikkerhet vil derfor være uaktuelle i overskuelig fremtid. Det kan også tenkes at russiske samarbeidspartnere kan komme i fare. Da må vi enten trekke oss ut eller omdefinere samarbeidet slik at risikoen reduseres for kollegene i Russland.

Dersom det er farlig å *ikke* samarbeide, må vi samarbeide – enten vi liker det eller ikke. Norske myndigheter har blinket ut atomsikkerhet og fiskeriforvaltning som slike områder. Klima er også et relevant eksempel. Russland er verdens største land med en enorm tundra som smelter. Skal vi løse klimaproblemene i nord, må vi samarbeide med Russland.

Fagfelt der samarbeid ikke er forbundet med fare, kan deles inn i to. Her spør vi om det er nyttig for oss å samarbeide. Er svaret ja, samarbeider vi. Russland er kjent for sine fantastiske matematikere. Dermed kan matematikk være et felt vi bør samarbeide på. Russisk litteratur og språk kan være et annet slikt felt. Her er selvsagt russiske forskere i verdenstoppen. Da kan det være hensiktsmessig å samarbeide.

Til slutt kommer fagfelt der samarbeid ikke er forbundet med fare, men heller ikke fremstår som særskilt nyttig. Dette gjelder fagområder der Russland ikke er spesielt sterke. Det kan likevel være aktuelt å samarbeide fordi å holde kontakten med russiske forskere har en egenverdi. Putins regime har lenge arbeidet systematisk for å isolere russiske intellektuelle fra vesten. Det er ikke vår oppgave å hjelpe dem med dette.

De prinsippene jeg har skissert, er selvsagt altfor enkle. Mange fagområder og forskningsprosjekter ender opp i gråsonene mellom de ulike feltene i firefeltmodellen. Men jeg håper at prinsippene kan være begynnelsen på en samtale om fremtidig forsknings samarbeid med Russland. Norske forskere må samarbeide med russiske kolleger på samme måte som vi samarbeider med kolleger i mange andre land med totalitære regimer.